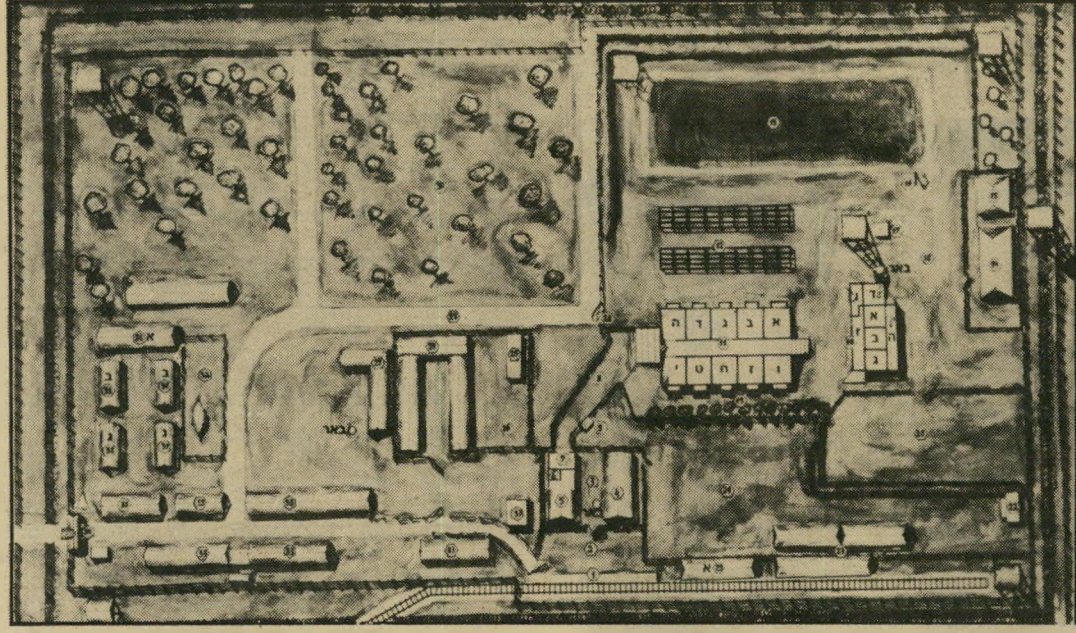

מי לא?

באווירה של ישראל היה זה אך טבעי שגם מסביב להתקפי הלב ולגיתוחי הלב של אישים מפורסמים נערכו פסטיבלים. כך קרה לחברת הכנסת יוסי שריד, לחברת הכנסת שולמית אלרני, להומריסט דן בן-אמון, לסגן השר מיכאל דקל ולאחרים.

● מיהו „איוואן האיום“?

בין אירועי השנה בלט מישפטו של ג'ון איוואן המיאניוק, שהוסגר לישראל על-ידי ארצות-הברית ושנחשד בכך שהוא הוא „איוואן האיום“, איש הס"ס שהטיל את מוראו על הקורבנות במחנה ההשמדה טרבלינקה, בימי השואה. לפני שהחל המישפט, סברו רבים כי לא יעורר עניין, ויכרונות השואה רוחים, בארץ גדל דור חדש ששמע עליה די והותר. וכי מי ירצה לשמוע שוב על הוועות?

מישפט ג'ון דמיאניוק בירושלים: בתרשים מחנה המוות טרבלינקה מתגלות האותיות ח"י

תוך כדי כך נערכה התכנסות פומבית בין הסניגורים, ובעיקר בין שתי דמויות ססגוניות — **מארק אוקונור** האמריקאי ו**יורם שפטל** הישראלי. שפטל ניצח, אך אוקונור נשאר בארץ והמשיך במילחמתו ביורשו. גם שאר הדמויות על הבימה הפכו לנפשות בדראמה. הסניגור הצעיר והחריף, **מיכאל שקד**, ואב בית-המישפט, השופט **דב לוי**, בלטו בשידורים החיים. הדיקרב בין הסניגור והנאשם, ולאחר מכן חקירת שתי עדות-ההגנה שנשברו על הבימה — אחת מהן, **אניטה פריצארד**, אף ניסתה להתאבד למחרת עדותה — כל אלה ריתקו חלק גדול והולך של הציבור. היו שמקלט-הדריו הפתוח, המשרד את המישפט, ליווה אותם בכל שעות היום. היו שוויתרו על עיסוקים אחרים וישבו שעות על גבי שעות מרותקים מול מקלטי-הטלוויזיה, שהעביר גם הוא את המישפט בשידור חי, בערוץ השני הנסיוני.

המישפט פתח פתח לשאלות רבות, שנרוננו בציבור בלהט, בשיחות בלא-ספור. האם שיקר דמיאניוק בעדותו? אם כן, האם זה מעיד על אשמתו, או שהיו לכך סיבות אחרות, פחות חמורות? האם חקירת העדים היתה הוגנת? האם ההתערבות התכופה של השופט לוי בחקירות היתה מוצדקת וסבירה? האם יכול להיערך מישפט הוגן, כאשר מול המכונה האדירה של תביעה הישראלית, הניכולה להיעזר בכל מיקבץ המוחות של המדינה, עומדת הגנה עניה, המתקשה לגייס מומחים בעלי שיעור-קומה? האם חקירת העדות-המומחות היתה מוגמת? האם חייבת המדינה להעמיד לרשות ההגנה סכומי-כסף גדולים, כדי לממן את מאבקה?

כל אלה היו שאלות שענייניו לא רק את הציבור הישראלי. המישפט התנהל לעיני העולם, והיתה לו תהודה בינלאומית. היו כרוכים בו אינטרסים פוליטיים, כגון העניין שיש לברית-המועצות בהשחרת פני הקהילה האוקראינית האמריקאית, הלוחמת בברית-המועצות, והעומדת מאחורי הנאשם. העובדה שהמיליונר האמריקאי הפרו-סובייטי **ארמאנד האמר** יכול היה להשיג מן השלטונות הסובייטיים תעודות שונות, שהיו חיוניות לתביעה במישפט, הצביעה על כך.

מבחינה מסוימת היה מישפט דמיאניוק מיבחן חמור יותר למערכת-המישפט הישראלית מאשר מישפטו אל אולוף אייכמן, אישיהשנה תש"ד. המישפט ימשך בשנת תשמ"ח, ובסוף תשמ"ז גברה הסקרנות לגבי תוצאותיו.

מעסיק את בתי-המישפט, שרים, מישפטנים בכירים ואנשי ציבור. היו שראו בו פושע פלילי קטן, שנאחו באמתלה לאומית. היו שראו בו סמל של משהו מעורפל אך חשוב, בינתיים נשאר ככלא הישראלי ויעבור כירושת תשמ"ז לתשמ"ח.

בצר השני של המיתרס המתין ככלא המצרי פושע ישראלי, **יוסף טחן**, שנרונן למוות בעוון הברחת הירואין. בשעה שאשתו של נקש הרעישה עולמות בישראל כדי למנוע את הסגרתו לצרפת, התחננה אשתו של טחן להמתקת דינו במצריים ולהסגרתו לישראל. בכלל, פושעים ישראליים יצרו במהלך תשמ"ז כותרות רבות

היה נרמה שהתושיה הישראלית. המהוללת ותשווקת-המסע הישראלית מצאו להן פורקן והשתלבו בפשיעה הבינלאומית. מעשייהו של הפושע הישראלי הבינלאומי, החל בהברחת סמים באירופה וכלה בפריצת-הכספות הגדולה ביותר בתולדות בריטניה, סיפקו כותרות למככר לאמצעי-התיקשות בארץ ובעולם.

גיבורים מסוג אחר צמחו על רקע של פרשות כלכליות. אחד מגיבורי תשמ"ז היה **ארנסט יפת**. בעיקבות השערוריה של מניות-הבנקים נאלץ בנק לאומי לישראל לפטור, שולמו לו פיצויים מדהימים. כשנודע הדבר, קמה סערה ציבורית אדירה. היא גברה כאשר הסתבר כי יפת העלים את סכומי-הפיצויים מגרושתו, וביקש בשל הפיטורין להקטין את סכומי-המונחות שהוא חייב לה.

אחת התמונות הגדולות של תשמ"ז היתה התצלום שבו נראה יפת המפונג נושא כמו ידיו הענוגות את מיוודותיו המהודרות בנמלי-התעופה בן-גוריון, לעיני הצלמים הצרים עליו, בשעה שנחפו לעזוב את הארץ. הוא לא חזר.

פרשה אחרת שהרדימה רבים נקשרה בשמו של הממונה על מחוז-ירושלים, **רפי לוי**, אחת הדמויות המוכרות ביותר במימסד הירושלמי, שהואשם בהאשמות שונות. לוי, אישי-שררה קלאסי, נראה בעיני רבים כסמל של הידרדרות הערכים בקרב המימסד הפוליטי-ביורוקראטי הוותיק, גם בארזים נפלה שלהבת.

● הערומים והמתים

אחד הנושאים הגדולים ביותר של השנה נשאר בלי גיבור: מחלת האיידס. הכל דיברו עליה. היא הטילה את מוראה על הכל. היא גרמה לנידוי מחודש של קהילת ההומוסקסואלים. היא שברה טאבואים כאמצעי-התיקשות, והפכה את הקונדום הישן והמוכר ללהיט תיקשות. פה ושם רבקה השמועה באישיות מוכרת, וזו נאלצה לעמול קשה כדי להשתחרר ממנה. אך ההיסטריה היתה מוגזמת ביותר. מיספר קורבנות-האיידס בארץ היה זעום, לעומת מיספר הקורבנות של תאונות-הדרכים. האישים המפורסמים שנפטרו בתזמ"ז מתו כולם מסיבות אחרות: דוסילב פיתאומי (מפקד הקומנדו הימי דויד טאייץ, השחקן **רפאל קלצ'קין**, אשת החברה הירושלמית **גוגה רגוזאן**, המיסערן **מושה אישן בסיל**, העיתונאי **אהרן בכר**), סרטן (הפנטומימאי-שחקן **שייקה אופיר**, עורך-הדין **שמואל תמיר**) או תאונה (הכרזוגלן **אבי רז**, שהריגתו על-ידי סירת-מירון בכינת גרמה לאבל לאומי). אחרי שורה של השתוללות-כבוד בידי הפרופסור **יגאל קם**, שגמוו להתפוצצות של גאלות לאומית ולפסטיבל תיקשות, מתו החולים — **מירה שיכמנטר** ו**אליהו שרייד**.

ב רחוב צמת מס' 1 בירושלים ישב הנוכח-הנפקר הגדול — **מנחם בגין**. איש בודד, מנותק, אדיש לנעשה במדינה שלמענה להם ושראשה עמד, וגם לנעשה בתנועה שהקים. מפעם לפעם פורסמו הודעות קצרות בשמו, אך אלה נמסרו על-ידי מקורבים, והיה ספק רב באמינותן. בגין לקה בריכוון פסיכוטי מתמשך. נראה שזוהו חלק מנטייה למאניה-דפרסיה, שליוותה אותו כל חייו. מבחינה זו שימש מנחם בגין כסמל של כל הציבור הישראלי, „העם היושב בציון“. בהשוואה לעמים אחרים, בולטים בציבור זה סימנים של מאניה-דפרסיה. הוא פורח במצבים של מתח והתרגשות, וקמל במצבים של רגיעה.

בכל שנת תשמ"ז רדפה ישראל אחרי ההתרגשות. מילת-המפתח של השנה היתה „פרשה“. לא הפרשה, בהא הידיעה, אלא פרשות רבות. כרוב שבועות השנה פרצה לפחות פרשה גדולה אחת, שהעסיקה את הציבור כמשך השבוע והקפיצה את אמצעי-התיקשות. היו שבועות שבהם התפוצצו שתי „פרשות“ בהמולה גדולה. היו שהישו את עמי-ישראל לנרקומאן, הזקוק למנת-הסם השבועית שלו. התמכרות הציבור לפרשות דמתה מאוד להתמכרות הפרט לסם. ומכיוון שאמצעי-התיקשות היו זקוקים לפרשות כדי להתחרות זה כזה ולרתק את תשומת-הציבור אליהם, הם המציאו אותן לאי-פעם, כשחסרו פרשות אמיתיות. פרשות קטנות נופחו למימדים גדולים, ולא-פרשות הפכו לפרשות. אולם שנת תשמ"ז היתה משופעת גם בפרשות אמיתיות גדולות והוכחות-עולם. בעוד שבשנים קודמות היה די בפרשה גדולה אחת כדי להעסיק את המדינה כמשך שנה, כמו פרשת-קסטנר בתש"ד או פרשת-לבון בתשכ"א, הרי רדפו השנה הפרשות זו את זו, התחרו ביניהן והסיחו את הדעת זו מזו. אנשי-התיקשות רימם הסתכלו והשתאו. היה נרמה שבשבוע אחד מתרחשים בישראל הקטנה די אירועים מסעירים כדי לכלכל מדינה כמו שווייץ או שבריה כמשך שנות-דור.

● רכב ישראל ופרשיות

כמה מן הפרשות עברו לתשמ"ז בירושה מן השנה הקודמת, אך גיבוריהן וגיבורותיהן הוסיפו לרתק את הציבור גם השנה. כזאת היתה **הדוה יערי**, הגיבורה הראשית של פרשת-הרצח הסנסציונית. היו ליערי כל הנתונים הדרושים לגיבורת-הפרשה: היא נאה, אשתו של אישיות תיקשות-יתר, דמות מרכזית בעלילה מרתקת. מישפטה, שהחל בשנה הקודמת, הגיע השנה לשיאו כאשר נידונה למאסר-עולם. יחד עם שותפת-היריבתה **אביבה גרנות**, אך כזאת לא נגמרה הפרשה. יערי הגישה עירעור, וגם ככלא המשיכה להיות נושא להתעניינות כללית. גם **ויליאם נקש**, האיש שנאשם ברצח ערבי בצרפת, המשיך לככב. כמשך כל השנה הצליח לעכב את הסגרתו לצרפת, כשהוא

יפת בנמלי-התעופה לוד: בריחת המיליונים